تحریری کورس مناظرہ

تشریحات النابغة

فی

حل المسائل المختلفة

من ملفوظات

شیخ الاسلام سلطان المناظرین نابغۃ العصر شیخ القرآن والحدیث شہید ابن شہید

ابو العزیز غلام حضرت غلام الحنفی شہید عرف نابغہ تقبلہ اللہ

تحریر و ترتیب

سید محمد ثواب

ابن سید آکاخیل بابا صاحب

دوسرا حصہ

ناشر

مدرسہ حدیقۃ الاحناف

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

مسئلة الأمين بالجهر :

التحقيق في الامين بالجهر :

اعوذ بالله من الشيطن الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم ﴿ ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأعراف آيت : ۵۵)

بله مسئله چې زير بحث يې ګرځوو هغه تحقيق دي په امين بالجهر کې مسئله د امين بالجهر چې شوافع او حنابله پرې قائل دي خو امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ د خفيه د بهترۍ قائل دي او هغوي د جهر د بهترۍ قائل دي دا هم داسې مسئله ده چې د جانبينو په مينځ کې نزاع په جواز او عدم جواز کې نه ده که چا امين بالجهر ته مکروه ويلي دي حمليږي به په کراهت تنزيهي باندې لا ينبغي خلاف اولی خبره ده .

کومو مسائلو کې چې مذهبونه راشي دا ټول په حقه باندې وي څوک چې هر يو پسې ځي تللې شي دا چې موږ دې زمن کې جُهال اهل حديثو ته څه غضب او غصه کوو هغه دا دي وجې نه ، نه چې تا رفع اليدين او امين بالجهر ولې کړې د هغې لويه وجه دا ده چې هغوي دا دومره بې اعتماده دي زماني په شيخ الحديثانو دي مشائخو علماء باندې ولې دومره بې اعتماده دي چې هغوي سره د علم نه جهر نه کوي په امين باندې او دوي په دوه ټکي علم باندې مذهب پريښودو .

نو دا مسئله بيننا وبين الشوافع والحنابلة نزاعي ده زمونږ او د اهل حديثو مينځ کې نه ده دوي دې خبرې ته ډير شورش ورکړې دي .

نو تاسو ورته شورش مه ورکوي بيا هم که دا څوک وايي چې امين بالخفيه سره هونځ خرابيږي .

نو داسې خو يو وهابي هم نشته چې داسې ويلې وي خو بيا هم که کوم جاهل داسې خبره کوي د هغوي د دفاع لپاره موږ دا مسئله زير بحث کړه .

اولاً خپل دلائل دې کې راغونډ وو مه او په آخره کې د خصم دلائل او د هغې نه څه جوابات يا چې په هغې کوم ايرادات دي هغه ذکر کو مه :

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ د جهر د تامين امام او ماموم لره قائل دي دا يې رايه ده فلهذا په دې ترجمه لړولې ده په جلد ۱ صفحه ۱۹۸ کې باب لړوي : باب ما جاء في التأمين بالجهر ، خو په دغه دعوى باندې ده سره دغه ځای کې هيڅ دليل نشته دي زمونږ شيخ د بخاري چې به دغه ځای ته راغلو وبه يې خندل وايي نن امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ باندې څه چل شوې دي باب يې د خپل مذهب لړولې دي دلائل يې د احنافو شروع کړې دي ځکه ده چې کله دا باب لړولې دي نو اول دليل دا وايي چې :

قال عطاء آمين الدعاء . حضرت عطاء وايي چې امين دعاء ده .

نو دا يو دليل شو د امام بخاري لخوا په امين بالجهر باندې نو چې دې کې لږ سوچ وشي چې دا دليل دده شو او که د احنافو شو چې هر کله آمين دعاء ده نو :

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ خو پټ يې وايه نو په جهر يې څنګه وايي دا خو د جهر دليل نه دې کنه د هغې نه بعد يې د عبد الله بن زبير رَضِيَ اللهُ عَنْهُ تعليقي روايت بدون د سند نه ذکر کړې دي وهابيان دې مونږ ته ځکه نه پيش کوي چې دوي خو بې سنده خبره نه مني په دغه ځاي کې د امام بخاري او د عبد الله بن زبير په وسط کې سند نشته دي په بخاري کې نشته دي او دوي کې خو بعضې داسې محبين د بخاري شته چې د بخاري نه غير د بل چا روايت قبلوي هم نه کوم روايت کې چې ان للمسجد للجة راځي چې ابن زبير رَضِيَ اللهُ عَنْهُ امامت کوه حرم شريف کې هلته به آمين وويلې شو مسجد کې به زنګاوه لاړه نو دا تعليقي روايت دې دغلته بدون د سند نه په بخاري کې ذکر دي د هغې نه بعد يې بيا هغه حديث ذکر کړې دي :

، اذا قال الامام غير المغضوب عليهم ولا الضالين فقولوا آمين .

دا حديث امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ پيش کړې دي نو که دې حديث ته وکتل شي دا خو زمونږ د احنافو دليل شو کنه دده دليل خو نه شي کيدې کله چې ووايي امام ولا الضالين نو تاسو وايي آمين نو تعليق د قرآت د آمين د مقتديانو يې معلق کړو تر ولا الضالين د امام پورې نو که امام جهر په آمين کولې خو داسې ويل په کار وو :

اذا قال الامام ولا الضالين آمين فقولوا آمين .

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

کله چې امام آمين ووايي تاسو آمين ووايي دا يې نه ده پيش کړې دا يې پيش کړې چې کله امام ولا الضالين ووايي نو تاسو آمين ووايي نو معلومېږي چې امام به آمين په جهر نه وايي که جهر په آمين باندې وايي نو تعليق د آمين د مقتديانو تر آمين د امام پورې په کار وه تر ولا الضالين د امام نه وه په کار.

دا رايه د امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ ده خو شواهد نه لري، که څوک وايي چې حديث د وائل ابن حجر چې ترمذي ذکر کړې دی هغه حديث دده په نزد مضطرب وه په دغه لحاظ دده په اصولو برابر نه وه نو نه مسلم را واخيسته او نه بخاري را واخيسته په دغه مثابت هغه صحيح نه وه او کومو ځايونو کې چې د امام بخاري رايه وي شواهد نه لري نو دوي وايي چې د بخاري قول مونږ نه شو منلې بيا يې مونږ ته ولې پيش کوي.

کتاب الادب کې امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ باب لړوي: باب الأخذ باليدين، سترې مشي په دواړو لاسونو باندې مستحب ده آدب دادی چې سترې مه شي په دواړو لاسونو کوه، حديث په کې د عبدالله ابن مسعود د تعليم د تشهد پيش کوي وايي دا حديث يې په دعوی دليل نه دی مونږ يې نه شو منلې اګر که ترجمه يې لړولې ده زمونږ دا عامو طالبانو کې هم دا يو نظر جوړ شوی دی چې امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ باب ولړوي د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللَّهُ رايه د هغې خلاف وي نو دوي سره ډير غم پيدا شي چې اوس د بخاري نه به مونږ څه جواب کوو نو د امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ نه څه جواب کوي.

امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ يو مقلد انسان وه او امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللَّهُ مجتهد انسان وه امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ ته جواب پيدا کړه چې ولې دې د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللَّهُ خلاف کړې دي، امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللَّهُ ته اوس ته دلائل ګوري چې دده خلاف يې ولې کړي دي هغه مجتهد دی څلور امامان مجتهدين دي او دا مقلدين دي محدثين دي خو فقهاء خو نه دي په هغه مثابت کې کنه.

اوس چې امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ باب ولړوه اوس تا سره غم پيدا شو چې هله امام صاحب د امام بخاري خلاف کړې جواب ورته پيدا کړي هيڅ جواب ورته مه ګوره ده ته جواب پيدا کړه چې د ولې د يو فقيه خلاف کړې دي نو دا وهم له ذهن نه او باسي.

Scanned by CamScanner

امام بخاري امام مسلم امام ترمذي رَحِمَهُ اللهُ دوي نه دعوى د اجتهاد کړي او نه مجتهدين دي دا څه حنابله دي څه شوافع دي او کم په کې موالک دي شوافع په کې ډير زيات دي په دې محدثينو کې نو دا ټول مذهبونو کې داخل دي خو محدثين دي حافظين د احاديثو دي فقاهت ددوي د ائمه وو مقابله نه شي کولې .

د هر فن د پاره خپل خلک دي خپل رجال دي يو سړي په ټولو کارونو کې مه مخکې کوي بس حفظ الحديث په فن د آحاديثو کې امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ له يو شان دي په فقه کې بيا نه شي کولې مقابله د هغوي نو ترجمه امام بخاري لړولې ده خو ترجمه باندې شواهد نه لري نو ګويا کې داد امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ خپل محضي قول د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ خلاف راغې نو اوس دده قول چې د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ خلاف راشي نو قول څه الزامي حجت دي په امامنا باندې .

نو مونږ وايو چې امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ ليکلي چې حضرت عطاء فرمايي چې آمين دعاء ده که يو څوک وايي چې زه د عطاء قول نه منم چې آمين دعاء ده ځکه دوي خو ډير بې آدبه دي نو د هغه لپاره د سورة يونس ۸۸ او ۸۹ نمبر ايتونه دي پيش کړې شي :

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَن سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ ۸۸.

قال موسى ربنا داد دعاء ده رب کريم ورته فرمايي :

﴿قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا﴾ قبوله کړې شوه دعاء ستاسې دواړو اې هارون عليک السلام اې موسى عليک السلام هغه مخکې آيت کې راځي ، قال موسى دعا موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ کړې ده جواب کې راځي دعوتکما ستاسې د دواړو دعا قبوله کړې شوه نو دواړو خو دعاء نه وه کړې دعا خو يواځې موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ کړې وه جواب څه دي رحمت عالم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي :

کان موسى يدعوا وهارون يؤمنوا ، هارون عَلَيْهِ السَّلَامُ آمين ويلې او موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ دعاء کوله امين دعا شوه که دعاء نه وايي دعوتکما ورته ولې وايي نو دا ايات کريمه دليل دې

Scanned by CamScanner

دي چې آمین دعاء ده نص قرآني نه ثابته ده او حدیث د نبي عَلَيْهِ السَّلَام نه ثابته ده چې آمین دعاء ده او د آمین معنی هم ده : استجب لنا اسم فعل دي په معنی د استجب لنا زمونږ دعاء قبوله کړه .

هر کله چې آمین دعاء شوه هغه ایات ورته مخاطب شو ورته :

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (الاعراف آیت : ۵۵)

د لا یحب المعتدین څو معاني دي یو رد دي په جهرِ بلیغ باندې چغې وهل په دعاء کې خدای تعالی دې ته تجاوز في الدعاء وایي او دا نه خوښوي صحابه وو چغې نه دي وهلې کومو روایاتو کې چې رفع راغلې ده هغه احادیث شته دي .

هغه راوي وایي چې زه پسې شاته ولاړ ومه ما واوریده او دوي خو ترې نه سم درز پورته کړي نو دا جهرِ بلیغ دي دا هغه د نبي عَلَيْهِ السَّلَام رفعې نه دا رفعه ثابتول دا خو هیڅ موافقت نه لري هغه راوي وایي چې زه شاته ولاړ وم ما واوریدلو یلي په صف اول کې یو کس اوریدلې دي دومره رفع شوې ده جواب د هغې بیا هم را روان دي او دوي څه قسم رفع کوي او څه رقم ته چغه وهي نو دا جهرِ بلیغ دي او دعاء ده او په دعاء کې دومره جهر لکه وهایيان یې چې کوي یقینا دا اعتدی في الدعاء ده انه لا یحب المعتدین .

دلیل د احنافو د پاره په خفیه آمین باندې مسند احمد بن حنبل جلد ۴ صفحه ۳۱۶ کې دا حدیث ذکر کړې دي :

حدثنا عبد الله حدثني ابي حدثنا محمد بن جعفر حدثنا شعبة عن سلمة بن سهيل عن حجر ابي العنبس قال سمعت علقمة يحدث عن وائل او سمعه حجر من وائل .

دې عبارت ته تاسو ګوري ما د مسند احمد حدیث ځکه را واهم خیسته د ترمذي حدیث مې را وانه خیسته هغلته د امام بخاري څه اعتراضات امام ترمذي نقل کړي دا مې تاسو ته عبارت کې ولیکه چې تاسو ته د هغه اعتراض خود بخود دفعه شي .

قال سمعت علقمة يحدث عن وائل . حجر څه وایي ما د علقمه نه واوریدل چې هغه د وائل بن حجر نه ما ته حدیث بیانه وه .

Scanned by CamScanner

او سمعه حجر من وائل . او حجر دا خپل هم اوريدلي د وائل ابن حجر نه دلته د امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ يو اعتراض دفعه کيږي يا اشاره ورته کومه :

قال صلى بنا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فلما قرأ غير المغضوب عليهم ولا الضالين قال آمين و اخفى بها صوته .

او ټيټ يې کړو په دې باندې آواز خپل .

ووضع يده اليمنى على يده اليسرى وسلم عن يمينه وعن يساره .

همدغه حديث سنن الدار قطني را اخيستې دي جلد ۳ صفحه ۴۰۶ ، المعجم الكبير للطبراني را اخيستې جلد ۵ صفحه ۴۲۰ .

صحيح ابن حبان جلد ۵ صفحه ۱۰۹ د الباني شاګرد شعيب الارناؤوط په دغه ځاى باندې ابن حبان کې تعليق کوي وايي :

اسناد قوي . سند د حديث قوي دي .

رجاله رجال الصحيح . رجال د سند يې رجال د بخاري دي .

غير حجر ابي العنبس واسم ابيه العنبس واثقه ابن معين . چې هغه يې توثيق بيان کړې دي .

وذكره المؤلف في الثقات . ابن حبان يادوي .

واخرجه الطيالسي . په مسند خپل کې په ۱۰۳۴ رقم باندې :

ومن طريقه البيهقي في السنن جلد ۲ صفحه ۵۷ ، واخرجه احمد جلد ۴ صفحه ۳۱۶ ، عن محمد بن جعفر والطبراني په کبير کې جلد ۲۲ صفحه ۱۱۲ ، من طريق وكيع ثلاثتهم عن شعبة .

دا درې واړه د شعبه نه روايت کوي :

بهذا الاسناد وفيها قال حجر وقد سمعته من وائل . ما د وائل نه په خپله هم اوريدلې دي يعنې داد علقمه عن وائل او ما په خپله هم د وائل نه اوريدلې دي .

Scanned by CamScanner

قال آمين واخفى بها صوته ، واخرجه الطبراني جلد ۲۲ صفحه ۱۰۹ من طريق ابي الوليد او په صفحه ۱۱۰ کې من طريق حجاج بن نصير كلاهما عن شعبة عن سلمة عن حجر عن وائل وفيه ايضاً زيادة واخفى بهما صوته . همدغه حديث الحاكم ذكر كړي جلد ۲ صفحه ۲۳۲، وصححه على شرط الشيخين . ووافقه الذهبي . په تلخيص کې امام ذهبي موافقت کوي رد نه کوي چې صحيح نه دي .

قال الدار قطني في سننه جلد ۱ صفحه ۳۳۴ كذا قال شعبة واخفى بها صوته .

څومره حوالې د کتبو الحديث چې ذکر شوې دي ټولو دا حديث د شعبة په روايت سره ذکر کړې دي اوس د شعبه څومره شاګردان دي په سند د مسند احمد کې محمد ابن جعفر راغې .

په سند د طبراني کې وکيع راغې او په سند د طبراني د معجم الكبير کې ابي الوليد راغې او په دويم سند کې حجاج بن نصير راغې نو حجاج بن نصير او ابو الوليد او وکيع او محمد ابن جعفر دا څلور واړه روايت کوي د شعبة عن سلمة ابن كهيل عن حجر ابي العنبس قال سمعت علقمة يحدث .

په هغې کې دادی :

واخفى بها صوته .

الايرادات :

مخالفين او خصم په دې څه اعتراضونه پيش کوي :

امام ترمذي په دغه ځای کې درې (۳) اعتراضه نقل کړې دي په نقل د امام بخاري سره چې د هغه قول يې نقل کړې دي، ۲ جلد صفحه ۲۷ بيروت چاپ :

قال ابو عيسى الترمذي وسمعت محمداً يقول حديث سفيان اصح من حديث شعبة .

چې امام بخاري دي .

يقول حديث سفيان اصح من حديث شعبة .

Scanned by CamScanner

همدا حدیث دي د سلمة بن کهیل شاګردان شعبة دي او بل شاګرد یې سفیان دي شعبه د سلمه نه عن حجر عن علقمة عن وائل حدیث د اخفی بها صوته نقلوي او سفیان عن سلمة عن حجر عن وائل د مدا بها صوته حدیث نقلوي چې آواز یې پرې رابنکلو نو وایي ما د امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ نه واوریدل چې حدیث د سفیان اصح دي د حدیث د شعبة نه.

في هذا . په دغه باب کې .

په دې به خان پوهـ کړي چې دې دي ته اصح من حدیث شعبة وایي خو بیا یې هم په هغه مثابت یې صحیح نه ګڼي چې دې یې په خپل کتاب کې راواخلي هغه مرتبه کې صحیح یې نه ګڼي چې د کتاب د راخیستو قابل وګرځي ده چې کوم شرائط ویلې دي د بخاري په سند ونو کې نو په هغه انداز باندې حدیث د امین بالجهر هم صحیح نه دي چې خپل کتاب کې ځکه باب یې را واخیسته او حدیث نشته او حدیث ورته بنه معلوم هم دي چې حدیث د سفیان حدیث د شعبة نه اصح دي اصح دي من شعبة او اصح دي في هذا الباب داد امام ترمذي طریقه ده هذا اصح شيء في هذا الباب ددې دا معنی نه شوه چې دا داسې صحیح دي چې مقابله یې نه شي کیدلې نه دې باب کې ټول کمزوري روایات دي نو نسبتاً دا په کې اصح دي.

دا معنی اوس امام بخاري اعتراض کوي چونکې رایه یې د امین بالجهر ده نو هغه روایت د آمین بالخفیه ته خو به لار ګوري کنه نو لاره یې دا ورته وکتله وایي :

واخطأ شعبة في مواضع من هذا الحدیث . ددې حدیث په چند مواضعو کې شعبة خطاء شوې دي.

اول ځای چې شعبة ورکې خطاء شوې دي.

فقال عن حجر ابي العنبس وانما هو حجر بن عنبس . امام بخاري وایي دې خطاء شوي دي.

انما حجر ابن العنبس . دا حجر ابن العنبس دي أبو العنبس نه دي .

ګوره وایي د سفیان په مقابله کې شعبة کمزورې شو کنه په سند کې وایي ددې سرې نوم کې غلطي وکړه دا حجر ابي العنبس نه دي دا ابن العنبس دي نو شعبة د راوي نوم صحیح

Scanned by CamScanner

واخيسته خو كنيه يې ورته غلطه كړه د هغه كنيه ابن عنبس دي ده ترې كنيه ابو العنبس جوړه كړه دا اوس د شعبة حافظه د سفيان په مقابله كې كمزورې ثابتوي يوه يې وايي دا غلطي كړې ده.

ويكني ابا السكن. د ده كنيه أبا السكن ده.

دويم: وزاد فيه عن علقمة بن وائل.

سند داسې دي:

سمعت علقمة يحدث عن وائل.

نو دويم اعتراض دا وايي دې سند كې د حجر او د وائل په مينځ كې د علقمة واسطه نشته ده په كې دا واسطه زياته كړه دا يې بله غلطي ده.

وانما هو عن حجر بن عنبس عن وائل بن حجر. سند داسې دي.

دريم: اصل عبارت دي:

وخفض بها صوته.

ده خفض بها صوته ويلې دي اصل عبارت دي: ومد بها صوته.

الجواب: عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۹ صفحه ۲۳۰ كې ددې اعتراض نه جواب كوي:

قلت تخطئته مثل شعبة خطأ. امام بخاري رَحِمَهُ اللَّهُ چې مثل د شعبة ته خطاء وايي دا په خپله خطائي ده هغه دده له اساتذه وو نه دي د شيخ شيخ يې دي او دې هغه ته خطاء وايي:

وكيف وهو امير المؤمنين في الحديث.

او كه ته دا اعتراض كوي چې د حجر ابن عنبس په ځاى باندې ابو العنبس ويلې دي نو دا قول چې هو حجر بن العنبس وليس بأبي العنبس ليس كما قاله. داسې نه ده.

بل هو أبو العنبس حجر بن العنبس.

دده كنيې دوه وي دي ابن العنبس هم دي ابو العنبس هم دي اباالسكن هم دي نو ډير خلك كله د ځوي په نوم يادېږي كله د پلار په نوم يادېږي ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ د پلار په نوم

Scanned by CamScanner

یادیږي ابو حنیفة د اولاد په نوم یادیږي نو دلته دده ځوي هم عنبس نومیده نو ځان یې مکنی کړو په ابا العنبس او دده پلار هم عنبس نومیده نو ځان یې مکنی کړو په ابن عنبس سره نو سړي خو یو دي کنه .

سفیان راغي وي ویل چې ما ته حدیث بیان کړې دي سلمة د چا نه یې بیان کړې دي د حجر ابن عنبس نه شعبة راغې چې ما ته حدیث سلمة بیان کړو د حجر ابو العنبس نه .

نو څه اعتراض په کې وشو خو یو سړي دي کنه ابو العنبس یې هم کنیه ده ابن العنبس یې هم کنیه ده .

وجزم به ابن حبان في الثقات فقال کنیته کاسم ابیه .

دده کنیه په شان د نوم د پلار دده وه او دا خبره چې امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ وایي چې دا مکنی په ابا السکن دي .

لا ینافي ان تکون کنیته ایضاً ابا العنبس .

دا منافي ددې نه ده چې ګنې بله کنیه یې نشته .

لانه لا مانع ان یکون لشخص کنیتان .

دویم اعتراض یې دا کړې چې علقمة په مینځ د حجر او د وائل کې زیادت کړې علقمة نشته دي په سند کې :

وقوله وزاد فیه علقمة لا یضر لان الزیادة من الثقة مقبولة . هیڅ تاوان نه کوي ځکه دا زیادت د ثقه نه دي او مقبول دي .

ولا سیما من مثل شعبة . شعبه په شکل زیادت چې وکړي بیا او بل دا چې مخکې ما ورته اشاره وکړه دا حُجر ابي العنبس چې دې بالذات هم د وائل بن حجر نه اوریدلې دي او د علقمة عن وائل یې هم اوریدلې دي اول وخت کې د وائل بن حجر له ځوي نه اوریدلې وه هغه له پلار نه حدیث بیانول څه زمن بعد چې دده ملاقات یې له پلار سره وشو د پلار نه یې هم واوریدل .

نو تاسو سوچ وکړئ چې شعبة د سفیان په مقابله کې څو مره احفظ شو شعبة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دواړه سند بیانوي چې مونږ ته سلمة دا حدیث دوه شکله بیان کړو ، عن علقمة عن وائل یې

Scanned by CamScanner

هم بیان کړې دي او ډارک د وائل نه یې هم بیان کړې دي هغه دواړه روایت پیش کوي او سفیان دا یو پیش کوي چې کوم د وائل نه ډارک بدون د واسطې د علقمة نه دي او کوم چې واسطه د علقمة ده هغه نه پیش کوي خو هغه احفظ دي چې ټول سند ونه ورته یاد وه لکه مخکې روایت کې ورته ما اشارهو کړه:

يحدث عن وايل او سمعه حجر من وائل. خپله یې هم اوریدلې دي او د طبراني عبارت هم دي.

ثلاثتهم عن شعبة بهذا الاسناد و فيها قال حُجر و قد سمعت من وائل. ما د وائل نه خپله هم اوریدلې دي نو چې خپله یې هم اوریدلې دي اوس چې هر کله شعبة واسطه د علقمة راوړه دا څه زیادت خو نه دي او که وي هم نو د ثقه نه زیادت دي.

هر چې دریم اعتراض دي چې ده وخفض بها صوته ویلې دي یا اخفى بها صوته یې ویلې دي او دا په حقیقت کې ومد بها صوته دي.

وقال وخفض بها صوته وانما هو ومد بها صوته يؤيد ما رواه الدار قطني عن وائل بن حجر.

مونږ د وائل بن حجر د دار قطني بل سند لږ وهغې کې هم دا دی.

قال صليت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فسمعته حين قال غير المغضوب عليهم ولا الضالين قال آمين فاخفى بها صوته.

نو د غلته سند کې چې د خفض بها صوته دا معنى د اخفى سره لږې کنه یو معنى ده د دواړو او که ته وایې چې دا مد بها صوته دي او د خفض ویلې غلطي یې کړې ده نو زه به وایمه چې دا خفض بها صوته دي سفیان چې مد بها صوته ویلې غلطي یې کړې ده نو دا به انصاف وي چې دواړه دي ثقه ګان وي دواړه دې تقریباً په مثابت واحد کې وي عند المحدثين او یو دي یو متن او وایې ته دي د هغه متن د دې بل راوي د متن د لاسه ردوي بیا نو چې ردوي یې زه به دغه متن د هغې متن په وجه رد کړم یو سند دي یو راوي دي یو حدیث دي ته چې د خفض بها صوته رد کوي له وجې د مد بها صوته د سفیان د روایت نه زه به دا رد کړم له وجې د شعبة د

Scanned by CamScanner

روایت نه بیا به څه کوي دا خو انصاف ته دي لا اقل دومره به ویلي شي چې دا حدیث مضطرب دي تعارض دي په دې مینځ کې دده روایت د شعبة مذهب د حنفیت ثابتوي او روایت د سفیان مذهب د حنبلیت او شافعیت ثابتوي نو دا حدیث له درجې د استدلال د جانبینو نه ساقط شو نه به پرې هغوي استدلال کولې شي نه به یې پرې مونږ. کولې شو که مونږ پرې استدلال کوو دوي به مد بها صوته را ته پیش کړي که دوي پرې استدلال کوي مونږ به ورته خفض بها صوته پیش کوو.

البته مونږ لا دا ویلي شو چې روایت د مد بها صوته کې مونږ سره داسې دلائل شته دي چې روایت د خفض سره جمعه شي هغه دوه تاویله دي یو تاویل دا دی چې د **مد بها صوته** معنی زه داسې نه کومه چې آوازیې پرې اوچت کړو زه د مد بها صوته معنی دا کومه چې نبي عَلَيْهِ السَّلَام په دې همزه باندې مَد ادا کړو پټ یې ویلي که جهر یې ویلي دې نه ساکت دي **مد بها صوته** معنی داده آمین داسې بالمد یې ویلي په مد سره یې ادا کړو د جهر معنی نه کومه تر څو چې روایت د سفیان د روایت د شعبة سره موافق او خیژي پټ لوستلې دي خو بالمد یې لوستلې دي **مد بها صوته** آوازیې پرې راښکلو یعنې دغه همزه چې کومه ده دا یې بالمد ولوستله دا لوستل او س دا تاویل چې په مد بها صوته کې چې جهر یې کړې دي یا **مد بها صوته** کې همزه بالمد یې لوستلې ده دا همزه بالمد لوستل د روایت د شعبة سره هیڅ منافات نه لري پټ یې لوستلې دي خو بالمد یې لوستلې دي زه دا تاویل لرم ولې تا سره به په روایت د **خفض بها صوته** کې څه تاویل پاتې شي ته هم په دې کې تاویل پیدا کړه.

دویمه داده که مد بها صوته کې جهر ومنم چې داد جهر معنی ده نو زه په کې دا تاویل لرم چې نبي عَلَيْهِ السَّلَام دې د پاره دا کار کړې وي تعلیماً للامة ولې زه به حدیث پیش کړمه چې نبي عَلَيْهِ السَّلَام به دوه سکتې کولې یو د الله اکبر سره سکته وه بیا به یې الحمد شروع کړه بل د ولا الضالین سره به یې سکته یې خفیفه کوله لږ به غلي کیده نو دغه وخت کې چې دا لږ غلي کیده نو دا څه شي ته غلي کیده مونږ وایو دلته یې امین پټ لوستلې دي نو حالت یې اکثري او عمل د نبي عَلَيْهِ السَّلَام په دغه وخت کې چپ والي دي سکته یې خفیفه ده دا چې کوم روایات

Scanned by CamScanner

شوې دي چې آوازېې رابنکلي دي تعليماً للامة لکه د بخاري شريف په حديث کې راځي نبي عَلَيْهِ السَّلَام به د ماسپښين په لمانځه کې کله په قراءت باندې څه حصه کې جهر وکړو اوس د ماسپښين په لمانځه کې جهر هيڅ مذهب هم نه دي او د هيچا مذهب هم نه دي ځکه د ماسپښين لمونځ چې کوم دي هغه پټ لوستل په کار دي .

او د بخاري په حديث کې نبي عَلَيْهِ السَّلَام پرې جهر کړې دي اوس هلته به څه تاويل کوي سوا ددې تاويل نه چې کان النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يعلمنا ، صحابه وايي مونږ ته يې تعليم راکړو چې زه په دغه مونځ کې څه قراءت لولم چې تاسو پوه شي که ټوله زندګي حيات د نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کې د ولا الضالين سره سکته شوې وايي نو بيا به چا ته معلومه نه وايي چې نبي عَلَيْهِ السَّلَام دې سکته کې څه لولي .

فلهذا کله يې پرې جهر کړې دي تعليماً للامة نو څه د مد بها صوته معنى که د جهر شي تاويل د تعليم لرم ولې ته د خفض بها صوته څه تاويل کوي نو مونږ د جمعې د روايتينو لپاره د سفيان او شعبه مينځ کې د تطبيق دوه لارې لرو خو مقابل جانب د شعبة روايت د سفيان سره په جمعه کې هيڅ لاره نه لري سوا ددې نه چې بې ځايه اعتراضات يې وکړل چې د حجر ابا العنبس ويلې دي ويلې دې وي کنه همغه حجر دي مکنى په ابا العنبس دي او همغه ابن العنبس دي هيڅ خلل نشته دي سوا ددې نه چې سند کې علقمة زيات کړو له دواړو نه يې اوريدلې دي کنه زيادت دې يې کړې وي زيادت د ثقه مقبول دي سوا ددې نه چې مد بها صوته راغلې دي ده چې خفض ويلې هغه شاذ شو شاذ خو هغې ته ويل کيږي چې روايت د ثقه مخالف د اوثق نه راشي او شعبة سفيان دواړه اوثقان دي احفظ دي نو په دغه وخت کې چې د يو روايت د بل مخالف خيژي نو دې ته خو شاذ نه ويل کيږي کنه شاذ خو هغه وي چې يو ثقه دې بل اوثق دې دغه شاذ دا متن د اوثق نه مخالف راشي نو دا خو دواړه اوثق دي په اتفاق د محدثينو باندې که خامخا يو متعصب تعصب کوي نو په سند ددوي کې سفيان دي او سفيان يو معروف مدلس دي او ټول روايات د سفيان چې په دغه ځاى کې راغلي دي نو هغه د سلمة بن کهيل نه عنعن کړې ده او عنعن د مدلس چې کومه ده دا خو وهابيان په سختې سره ردوي چې ردوي يې نو د سفيان عنعن دلته څنګه قبوله شوه او هر چې شعبة دي که څوک

Scanned by CamScanner

وايي چې شعبة هم عنعن کړي عن سلمة يې ويلي دي شعبة ويلي چې د آسمان نه راپريوځم دا به قبوله کړم خو تدليس به ونه کړمه شعبه دا تدليس د ومره بد ګڼلو جرم يې ګڼلو حتى چې ډيرو ګناهونو نه يې تدليس ته غټه ګناه ويلې دا يې ډير بد ګڼلو نو شعبه مدلس نه دي او هر چې سفيان دي مدلس دي او عنعن د مدلس عندكم مقبوله نه ده بيا صحيح حديث په امين بالجهر کې پيدا کړي دا په دغه معروف حديث باندې چې دوي هم ترې استدلال کوي او زمونږ علماو هم ترې استدلال کړې دي علامه نيموي رَحِمَهُ اللهُ يو منصف انسان دي تحقيق کوي خو ډير منصفانه انداز کې حديث د وائل بن حجر را اخلي رواه احمد والترمذي وابي داؤد الطيالسي والدارقطني والحاكم وآخرون واسناده صحيح وفي متنه اضطراب .

سند يې صحيح دي خو متن اضطراب لري هغه د سفيان او د شعبة اضطراب دي چې دا مد بها صوته شو كه اخفى بها صوته شو نو د دغه اضطراب دفع يا په هغه طريقينو وکړه چې مونږ درته ذکر کړ يا لا اقل حديث د استدلال د جانبينو نه ساقط شو او بيا په صفحه ۱۲۶ کې علامه نيموي رَحِمَهُ اللهُ د علماو اقوال د شعبة متعلق را اخلي :

قال يحيى بن السعيد القطان ليس احد احب الي من شعبة .

هغه وايي ما ته شعبه نه زيات محبوب انسان بل په حديثو کې نشته دي .

امام ترمذي رَحِمَهُ اللهُ وايي په العلل کې يحيى بن معين نه علي مديني وايي چې : ما يحيى بن معين ته وويل :

ايهما كان احفظ للاحاديث الطوال . په دې سفيان او شعبة کې لوي حافظ د حديثو طوالو کوم يو وه .

قال كان شعبة أمر فيها . يحيى بن معين را ته ويلي چې اوږدو سندونو او متنونو کې شعبة چې وه هغه ډير تيز رفتاره وه يعنې هغه به ډير ښکلي سند او متن بيانولو په مقابل د سفيان کې .

وقال يحيى بن السعيد القطان وكان الشعبة اعلم بالرجال فلان عن فلان وكان سفيان صاحب الابواب .

Scanned by CamScanner

څو مره ښکلي قول يې کړې دي د سند په لحاظ سره که وکتل شي شعبة د سفيان نه مقدم دي او د فقهې په لحاظ که وکتل شي نو سفيان پرې مقدم دي ځکه سفيان په فقه کې د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ څه اخذ لرلو يعنې سفيان د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ رأيه ته مائله وه نو فقاهت او د باب ترجمه او سنن چې کوم بابونه وضعه کيږي وايي په هغې کې سفيان مقدم وه او هر چې سند په لحاظ او د حفظ په لحاظ بيا شعبة مقدم وه دلته خو مسئله د سند ده او د متن ده او بله دا چې :

شعبة لم يكن يدلس لا عن الضعفاء ولا عن الثقات . ده به بالكل تدليس نه کولو .

او ذهبي په تذکرة الحفاظ کې وايي :

قال ابو زيد الهروي سمعت شعبة يقول لان اقع من السماء فانقطع احب الي من ان ادلس

چې د آسمان نه راپريوځم او ټوټه شم دا به خوښه کړم خو تدليس نه خوښوم .

سره د دې نه چې مونږ سره د شعبة په روايت کې بعضې ځايونو کې دا الفاظ دي :

اخبرني سلمة بن كهيل . مدلس هم نه دي څه الفاظ د اخبار لري عنعن هم نه ده په بعضې سندونو کې لکه روايت د ابي داؤد الطيالسي کې :

واما الثوري فكان ربما يدلس وقد عنعن . هغه مدلس وه او عنعن يې کړې ده .

امام ذهبي په الميزان کې وايي :

سفيان بن السعيد الحجة الثبت متفق عليه مع أنه كان يدلس عن الضعفاء ويكتب عن الكذابين .

او حافظ ابن حجر په تقريب کې وايي :

وكان ربما يدلس . ده به کله کله تدليس کولو .

نو دغې روايت ته که وکتلې شي يو د سفيان قول ته تاويل پيدا شو چې تعليماً دې شوې وي نه دا چې تشريعاً د دائم لپاره عمل دي .

دويم دا چې مد دې په رابښکلو د همزې معنى باندې شي چې همزه يې آمين سره وويلې شي .

Scanned by CamScanner

دريم دا چې د سند په لحاظ سره وکتلې شي شعبة غير مدلس دي عنعن يې که کړې هم ده په بعضې رواياتو د ابي داؤد کې اخبرني ويلې شوې دي .

او هر چې روايت د سفيان ېو له عنعن ده او دې ده مدلس او عنعن د مدلس مقبول نه وي نو که دغې ته وکتلې شي روايت د سفيان په مقابل د شعبة کې څنګه قبليږي .

(۲) دويم روايت صحيح البخاري جلد ۱ صفحه ۱۹۸ کې را اخيستې :

حدثنا عبدالله بن مسلمة عن مالك عن سمي مولى ابي بكر عن ابي صالح عن ابي هريرة ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اذا قال الامام غير المغضوب عليهم ولا الضالين فقولوا آمين .

استدلال څنګه دي علامه نيموي وايي چې قولوا آمين يې معلق کړو تر قراءت د ولا الضالين که امام جهر په آمين کولې نو داسې ويل په کار وه چې امام ووايي ولا الضالين آمين فقولوا آمين ولا الضالين آمين پورې تعليق نه ورکوي ولا الضالين پورې تعليق ورکوي نو معلوميږي چې د امام د ولا الضالين سره آمين په کار دي او که امام جهر په آمين کولې نو تعليق تر آمين په کار وه چې امام آمين ووايي نو تاسو آمين ووايي :

فانه من وافق قوله قول الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه .

امين الله وهابي چې ځان ته بشاوري وايي څه وخت مخکې يوه وړه رساله خوره کړې وه په هغې کې دې حديث نه استدلال کړې وه د آمين د جهر دا حديث چې په کومو ورقاتو د بخاري کې ذکر دي پاکستان چاپ د صفحې په اول کې نو دا صفحه آخر ته ورسوي سند يې په همدغه صفحه دي او حديث په دا بله صفحه کې مذکور دي که دې نه جهر ثابتيږي نو هغې کې دا الفاظ دي :

اذا قال الامام سمع الله لمن حمده فقولوا ربنا ولك الحمد . امام چې سمع الله لمن حمده ووايي نو تاسو ربنا ولك الحمد ووايي .

نو اوس به دا په خفي وايي او که په جهر ، دوي څه وايي ربنا ولک الحمد په زوره وايي که پټ به يې وايي .

Scanned by CamScanner

همدغه شان الفاظ دي چې امام ولا الضالين ووايي فقولوا آمين تاسو آمين ووايي له دې نه يې جهر ثابت کړې دا خو تعليق د آمين د مقتدي تر ولا الضالين ور که خو جهر د امام د آمين پاتې نه شو په کې کنه دا خو دليل د خفيه دي د آمين د جهر خو نه دي نو بشاوري دې حديث نه استدلال کړې که دې نه استدلال کوي چې قولوا آمين آمين ووايي نو په زوره يې ووايي نو جهر خو نه دي راغلې نو که خامخا ضد کوي نو مونږ به د بخاري بل حديث پيش کړو چې :

اذا قال الامام سمع الله لمن حمده فقولوا ربنا ولك الحمد ، اوس به مقتديان په ربنا ولک الحمد کې جهر کوي بيا او دا د هيچا مذهب هم نه دي .

بيا يې ترغيباتو د جهري امين کې دا حديث پيش کړې وه :

من وافق قوله قول الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه .

نو محمد آمين صفدر او کاړوي ددې په مقابله کې بنه خواري کړې ده رسائل د محمد آمين دري جلدونو کې شائع دي بنه بنائسته يې ددغې خاصو مسائلو لپاره د تراويحو لپاره او د طلاق ثلاثه لپاره دا چند مسائل چې معروف دي دې لپاره پوره کار ورکوي نو هغه په دغه ځای کې يو ضحك هم دوي پسې کړې دي وايي عجيبه ده چې دا حديث د :

من وافق قوله قول الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه .

نه وايي وهابيان د آمين بالجهر استدلال کوي او حال وايي دادې چې تاسو سوچ وکړي چې د وهابيانو آمين هيڅ کله د فرشتو د آمين سره نه موافق کيږي نه په موضع کې نه په کيفيت کې په موضع کې ولې نه موافق کيږي دوي په جهر مونځونو او خفيه کې مقتدي لره فاتحه لازمه ګڼي خو دا لازمه نه ده چې هر مقتدي به تکبير تحريمه نيولې وي کيدې شي امام فاتحه وسط ته رسولې وي او مقتدي راشي چې اودريږي نو دوي وايي چې دا مقتدي به فاتحه وايي کله چې امام ولا الضالين وويل او مقتدي يې په فاتحه لګيا دي موافقت په موضع کې راغې رانغي ځکه امام آمين وايي او مقتدي په فاتحه کې لګيا دي اوس فرشتې خو د مقتدي آمين سره آمين نه وايي هغه خو د امام د آمين سره آمين وايي چې هغه آمين ويلې نو فرشتې آمين وايي .

Scanned by CamScanner

نو د وهابیانو دغه آمین کله د فرشتو د آمین سره موافق شو په موضع کې دا خو هلته فاتحه باندې لګیا دي ولو بالفرض که دې مخکې هم راړسیدلې وي نو دا لازمه نه ده بعضې سپین ږیري سست وي امام پسې فاتحه نه شي رسولې هغه تیز وي او دې سست وي نو د هغه وهابي چې سست وي په مانځه کې او بوډا دي د هغه آمین هم د فرشتو د امین موافق و نه ختو دا خو په موضع کې نه شو.

او هر چې په کیفیت کې دي نو په کیفیت کې خو کله هم موافق نه دي ځکه وایي فرشتې د امام سره آمین وایي خو مونږ وانه وریده ځکه پټ یې وایي او وهابیان یې په جهر وایي وایي دا کیفیت کې مخالفت واي د وهابیانو آمین کله هم د فرشتو د آمین موافق نه خیژي نه په موضع کې نه په کیفیت کې او سمه خبره یې کړې ده مونږ د امام سره آمین وایو که مونږ وروسته هم را شو فاتحه لازمه نه ګڼو چې امام ولا الضالین وایي مونږ متصل آمین وایو فرشتې یې پټ وایي مونږ یې پټ وایو فرشتې یې د امام په معیت کې وایي مونږ یې هم د امام په معیت کې وایو.

(۳) دریم روایت: صحیح ابن خزیمة جلد ۳ صفحه ۳۵:

حدثنا سعید حدثنا قتادة عن الحسن ان سمرة بن جندب وعمران ابن حصین.

دلته شعیب الأرنووط او الباني لګیدلي دي **عن الحسن ان سمرة** نو څه وایي وایي **رجاله رجال الصحیحن** سند کې څه خبره نشته ثقات دي **غیر ان الحسن مدلس وقد عنعن.** حسن بصري مدلس دي او عنعن یې کړې ده عنعن د مدلس قبوله نه ده او بیا یې آمین بالجهر کې د سفیان عنعن خپله پیش کوي.

مسئله د اسماء الرجال کې سخت تعصب شوې دي او روان دي په دې کې شغل مه کوي دې کې مه کوزیږئ داسې احادیثو ته به په دغې واهیاتو باندې لټي ورکړې چې بیا به حیران یې د خپتي به تابع یې بیا چې ستا کوم نظر دي هغه حدیث به قوي ثابت کړي او چې ستا د رایې مخالف دي ضعیف به یې ثابت کړي.

دا څه داسې په حقیقت بنا اقوال نه دي چې څوک څنګه لګیدلي هغسې کړي او س حسن بصري چې امام شافعي غوندې انسان یې مراسل قبلوي وایي که ده داسې ویلي چې

Scanned by CamScanner

قال رسول الله ﷺ او ده سره يې سند ونه ويلې قبول دي ما ته نو يوا ځې په عنعن باندې دې رد کول چې ده دلته عن ويلې دي .

نو حسن بصري رحمه الله فرمايي :

ان سمرة بن جندب وعمران ابن حصين تذاکرا . خپلو کې په خبرو وه .

فحدث سمرة . سمرة رضي الله عنه حديث بيان کړو .

انه حفظ عن رسول الله ﷺ . چې ده ياد کړي د رسول الله ﷺ نه .

سکتتين . دوه سکتې .

سکتة . يوه سکته .

اذا کبر . چې کله به يې تکبير ويلې .

وسکتة . او بله سکته :

اذا فرغ من قراءته عند رکوعه .

(۴) څلورم روايت مسند احمد بن حنبل جلد ۵ صفحه ۲۲ :

حدثنا عبدالله حدثني ابي حدثنا هشيم اخبرنا منصور ويونس عن الحسن بن سمرة بن جندب انه کان اذا صلى بهم سکت سکتتين . دوه سکتې به يې کولې .

اذا افتتح الصلاة واذا قال ولا الضالين سکت ايضاً هُنَيَّةً . لږ به غلي شو .

فانکروا ذلك عليه . دوي پرې انکار وکړو .

فکتب الى ابي بن کعب . خط يې وليکه ابي بن کعب له چې دې کې ما سره دا خلک لانجه کوي ستا څه رايه ده .

فکتب اليهما أبي . ابي بن کعب خط راوليږه .

ان الامر کما صنع سمرة . حضرت سمرة بن جندب چې سکتې کړي دغه شان د نبي عليه السلام طرز او طريق وه .

Scanned by CamScanner

دا حديث د سند په لحاظ سره صحيح دي د غه سكته كې اختلاف دي په حرمينو كې دا سكتې كيږي آمين باندې جهر هم كيږي نو نه پوهيږم چې هغوي به له دغې سكتې نه څه تعبير اخلي كيدې شي هغه خلک چې قائلين د قراءت خلف الامام دي هغوي به وايي دا سكته دې د پاره كول په كار دي چې كوم بوډا يا روستې راغلې انسان هغه ما پسې فاتحه كې نه وي رارسيدلې چې را ورسيږي نو زه وايم كه په دې فكر باندې وي نو دا خو انتظار د امام للمأموم شو نو دا خو بيا مكروه دي امام مقتدي ته څنګه انتظار كوي يو سړي را روان دي ته وايي چې لږ انتظار كوم ركوع اوږدومه چې دې راسره ركوع ونيسي دا خو نه دي كول په كار.

زما ذهن ته دا خبره راځي ددوي په كتبو كې ما دا خبره نه ده ليدلې خو زما ذهن ته دويم تاويل دا راځي چې دوي دا سكته كوي نو كيدې شي چې دا مقصد يې وي په دا سكته كې چې دا فاتحه ولوستلې شوه دې كې تفكر په كار دي وه خو لوستل شوه خو په دې آيتونو كې يو تفكر په كار دي دا بيا بنائسته نيت دي بيا چې قراءت وشي بله سكته وكړي حرمينو كې دا رواج ده غلي ولاړ وي آمين وويلې شي بيا غلي وي بيا شروع شي نو دا سكته اوس هم هلته رواج ده.

خو احناف وايي چې دا سكته د انتظار د مقتدي لپاره نه ده دا سكته د كوم بل مقصد د پاره نه ده همدغه سكته كې آمين لوستل كيدلو دا لږه سكته وه غلي به شو د آمين د پاره.

(۵) پنځم روايت: المعجم الكبير جلد ۸ صفحه ۱۹۵ دې كې د صحابه كرامو رايي دي:

حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي حدثنا احمد بن يونس حدثنا ابو بكر بن عياش عن ابي سعد البقال عن ابي وائل قال كان علي وبن مسعود. حضرت علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ او عبد الله ابن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ.

لا يجهران بسم الله الرحمن الرحيم. دوي به په بسم الله باندې په مانځه كې جهر نه كولو.

ولا بالتعوذ. اعوذ بالله باندې به يې جهر نه كولو.

ولا بآمين. په آمين به هم دوي جهر نه كولو.

الانصاف لابن عبد البر همدغه روايت په دې الفاظو ذكر كوي جلد ۱ صفحه ۳۷:

Scanned by CamScanner

عن ابراهيم عن علقمة والاسود عن عبدالله ابن مسعود قال ثلاث يخفيهن الامام.

دري څيزونه دي امام به يې پټ وايي:

الاستعاذة وبسم الله الرحمن الرحيم وآمين.

داد عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه فتوى شوه او پاس حديث د عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه عمل شو هغه يې فعلي روايت شو او دا يې قولي فتوى شوه.

(٦) شپږم روايت: شرح معاني الآثار جلد ١ صفحه ٢٠٣:

حدثنا سليمان بن شعيب الكيساني قال حدثنا علي بن معبد قال حدثنا ابوبكر بن عياش عن ابي سعيد عن ابي وائل قال كان عمر وعلي رضي الله عنهما لا يجهران ببسم الله الرحمن الرحيم ولا بالتعوذ ولا بالتأمين.

حضرت عمر فاروق او حضرت علي المرتضى رضي الله عنهما دوي به په دې جهر نه کولو.

(٧) اوم روايت: مصنف ابن ابي شيبة جلد ٢ صفحه ٥٣٦:

حدثنا وكيع عن سفيان عن منصور عن ابراهيم النخعي قال خمس يخفيهن الامام.

پنځه څيزونه به امام پټ وايي.

الاستعاذة، وسبحانك اللهم وبحمدك، وبسم الله الرحمن الرحيم وآمين واللهم ربنالك الحمد.

همدغه روايت مصنف عبد الرزاق جلد ٢ صفحه ٨٧ کې هم ذکر کړې دي.

ادله د مثبتينو د آمين بالجهر:

(١) سنن الترمذي جلد ٢ صفحه ٢٧، هماغه حديث ذکر دي:

قالا حدثنا سفيان عن سلمة بن كهيل عن حجر بن عنبس عن وائل بن حجر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم قرأ غير المغضوب عليهم ولا الضالين فقال آمين ومد بها صوته.

هماغه سند دي، هماغه الفاظ دي فقط هلته خفض بها صوته دلته مد بها صوته دي.

قال وفي الباب عن علي وابي هريرة. مرفوع حديث دا دوه پيش کوي.

Scanned by CamScanner

قال ابو عيسى حديث وائل بن حجر حديث حسن. صحيح يې ورته ځکه ونه ويلو چې متني اضطراب دي په کې په دې حديث بحث مخکې شوې دې چې دا متعارض دي.

(۲) دويم سنن الدار قطني جلد ۲ صفحه ۱۳۴:

حدثنا محمد بن اسماعيل الفارسي حدثنا يحى بن عثمان بن صالح حدثنا اسحاق بن ابراهيم حدثني عمرو بن الحارث حدثني عبدالله بن سالم عن الزبيدي اخبرني الزهري عن أبي سلمة وسعيد عن ابي هريرة رضي الله عنه كان النبي صلى الله عليه وسلم اذا فرغ من قراءة أم القرآن رفع صوته وقال آمين. آواز به يې اوچت کړو آمين به يې ويل.

مخکې ترمذي ويلي:

وفي الباب عن علي وابي هريرة. په باب کې د ابو هريرة رضي الله عنه روايت دې دا هغه د ابو هريرة رضي الله عنه روايت شو.

جواب دادى چې ددې په سند کې اسحاق ابن ابراهيم راغلي او هغه ضعيف دي.

اسحاق بن ابراهيم بن العلاء بن الضحاك بن المهاجر الزبيدي ابو يعقوب بن ابي اسحاق الحمصي وهو اسحاق بن زبريق.

رتبه يې په نزد ابن حجر صدوق يهم كثيراً، ډير زيات به خطاء کيدو وهم كثير چې چا ته پيښيږي دې ته سوء حافظه ويل کيږي د هغه حديث يا ضعيف وي که تعدد د طرقو رانه شي حديث يې يا ضعيف وي.

تاسو ته مخکې په اصولو کې ما ويلي وه چا ته چې وهم كثير پيښيږي يو ضابط دي يو اضبط دي بل واهم دي، اضبط چې کوم دي اوثق وي د هغه روايت صحيح وي ضابط چې راشي حديث حسن ته راکوزشي واهم چې راشي حديث ضعيف وي يا هغه وخت کې حسن لغيره ګرځي چې تعدد د طرقو راشي.

وأطلق محمد بن عوف انه يكذب. محمد بن عوف نسبت د کذب ورته کړې دي.

نو چې کوم راوي ته نسبت د کذب وشي يا هغه حديث د موضعيت خطره لري.

وقال النسائي: ليس بثقة.

Scanned by CamScanner

حافظ په تهذيب التهذيب جلد ۱ صفحه ۲۱۶ کې دده حالات ذکر کوي :

وروي عن الاجري عن ابي داؤد ان محمد بن عوف قال ما اشك ان اسحاق بن زبريق يكذب .
شک نه کوم چې اسحاق بن ابراهيم به دروغ ويل .

(۳) سنن ابن ماجة جلد ۱ صفحه ۲۲۸ دا دريم استدلال ددوي دي :

حدثنا محمد بن بشار حدثنا صفوان بن عيسى حدثنا بشر بن رافع عن ابي عبدالله ابن عم ابي هريرة عن ابي هريرة قال ترك الناس التأمين . خلکو آمين پريښودلو .

وكان رسول الله صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذا قال غير المغضوب عليهم ولا الضالين قال آمين حتى يسمعها أهل الصف الاول . چې اول صف به واوريدلو .

دا ددوي دليل کله دي دوي خو سمې چغې په کې وهي .

فيرتج بها المسجد . چې مسجد به پرې زنګاوه وکړه .

في الزوائد في اسناده ابو عبدالله لايعرف ، يو دا ابن عم ابي هريرة ابي عبد الله چې دي دا مجهول دي ، او دويم په سند کې بشر بن رافع دي ضعفه احمد وقال ابن حبان يروي الموضوعات ، ابن حبان ويلي موضوعي روايات به يې پيش کول .

والحديث رواه ابن حبان في صحيحه سند آخر قال الشيخ الالباني ضعيف . ددې په سند کې بشر راغلې دي .

ابن رافع بشر بن رافع الحارثي ابو الأسباط النجراني امام اهل نجران ومفتيهم . وقال المزي قال عباس الدوري عن يحيى بن معين حاتم بن اسماعيل يروي عن ابي اسباط الحارثي شيخ كوفي وهو ثقة قلت له هو ثقة؟ ثقه دي .

قال يحيى يحدث بمناكير . منکر روايت به يې ويل .

وقال عبدالله بن احمد بن حنبل سألت ابي عن بشر بن رافع فقال ليس بشيء . هيڅ شي هم نه دي ضعيف الحديث دي .

Scanned by CamScanner

وقال البخاري بشر بن رافع لا يتابع في حديثه . دومره ضعيف دي چې حديثې يې متابعت كې هم نه شي راوړي يعنې كه بل سند تا سره وي او د بشر ابن رافع روايت راوړي له وجې د تعدد د طروقو نه ، حديث ضعيفه حسن لغيره ته وړي امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ وايي په بشر ابن رافع حسن لغيره هم نه شي ګرځولې دومره ضعيف دي لا يتابع دغه معنى ده چې مطابعت كې قول نه شي پيش كولې .

وقال الترمذي بشر بن رافع يضعف في الحديث ، وقال النسائي بشر بن رافع ضعيف ، وقال ابو حاتم ابو الاسباط بشر بن رافع الحارثي ضعيف الحديث منكر الحديث . منكر نه دي منكر دي يعنې دې ضعيف وه د ثقه ګانو مخالفت به يې كوه احاديث يې منكره يې لرل .

لا نرى له حديثاً قائماً . يو حديث هم روغ ده كې مونږ نه دې پيدا كړي .

وقال الحاكم أبو أحمد الحافظ ابو الاسباط بشر بن رافع الحارثي اليماني ليس بالقوي عندهم .

حافظ ابن حجر په تهذيب التهذيب جلد ۱ صفحه ۴۴۹ كې ليكي :

وحكى الحاكم عن الذهلي ايضاً ان ابا الاسباط هو بشر بن رافع وقال العقيلي له مناكير و قال الدار قطني منكر الحديث قال ابن عبد البر في الكنى والاسماء هو ضعيف عندهم منكر الحديث .

وقال في كتاب الانصاف : اتفقوا على انكار حديثه وطرح ما رواه وترك الاحتجاج به لا يختلف علماء الحديث في ذلك .

علماء د حديث دې كې څه اختلاف نه لري چې بشر بن رافع په سند كې راشي نو حديث په احتجاج كې روا نه دي چې پيش شي .

(۴) څلورم : المعجم الكبير للطبراني جلد ۱۸ صفحه ۳۳۴ :

حدثنا ابراهيم بن هاشم البغوي حدثنا هدبة بن خالد حدثنا هارون بن موسى النحوي حدثنا اسماعيل بن مسلم عن ابي اسحاق عن ام الحصين عن جدته ام الحصين انها كانت تصلي

Scanned by CamScanner

خلف النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في صف من النساء فسمعته يقول الحمد لله رب العالمين الرحمن الرحيم مالك يوم الدين بلغ ولا الضالين قال آمين حتى سمعته وانا في صف النساء .

زه د ښځو په صف کې وم چې ما آمين واوريده .

ددې حديث په سند کې اسماعيل بن مسلم راغلې دي ضعيف دي .

اسماعيل بن مسلم المكي ابواسحاق البصري مولى حدير من الازد اصله بصري سكن مكة فلكثرة مجاورته بمكة قيل له المكي وكان فقيها مفتيا وقال المزي وقال عمرو بن علي كان يحيى وعبد الرحمن لا يحدثان عن اسماعيل المكي .

دې دواړو به ترې نه حديث نه بيانول .

وقال صالح بن احمد بن حنبل عن علي ابن المديني سمعت يحيى يعني القطان وسُئل عن اسماعيل بن مسلم المكي . چا تپوس د اسماعيل بن مسلم مكي باره کې وکړو .

قيل له كيف كان في اول امره؟ قال لم يزل مخلطاً . خلطيت به پرې راتلو .

قال يحدثنا بالحديث الواحد على ثلاثة ضروب . يو حديث به يې درې قسمه راته بيانوه .

قال محمد بن جعفر ابن الامام عن اسحاق بن ابي اسرائيل سمعت سفيان يقول وذكر اسماعيل بن مسلم فقال كان يخطئ في الحديث جعل يحدث فيخطئ وقال ابو طالب قال احمد بن حنبل اسماعيل بن مسلم المكي منكر الحديث . وقال عبد الله بن احمد بن حنبل سمعت ابي يقول اسماعيل بن مسلم المكي ما روي عن الحسن في القراءات فاما اذا جاء الى مثل عمرو بن دينار واسند بها احاديث مناكير ليس أراه بشيء فكأنه ضعفه . ويسند عن الحسن عن سمرة باحاديث مناكير . وقال عباس الدوري عن يحيى بن معين اسماعيل بن مسلم المكي ليس بشيء . هيڅ شي هم نه دي په آحاديثو کې .

وكذلك قال عثمان بن سعيد الدارمي وابو يعلى الموصلي عن يحيى وقال محمد بن احمد بن البراء وابو العباس القرشي عن علي ابن المديني اسماعيل بن مسلم المكي لايكتب حديثه .

حديث ليكل يې هم نه دي په كار .

Scanned by CamScanner

وقال عمرو بن علي اسماعيل المكي يحدث عنه اهل الكوفة الأعمش واسماعيل بن ابي خالد وجماعة وكان ضعيفاً في الحديث يهم فيه وكان صدوقا يكثر الغلط يحدث عنه من لا ينظر في الرجال. هغه څوک ترې احاديث بيانوي چې اسماء الرجال کې نظر نه لري.

وقال ابراهيم بن يعقوب السعدي اسماعيل بن مسلم واهي الحديث جداً. وقال ابوزرعة هو بصري سكن مكة ضعيف الحديث. وقال ايضاً سألت ابي عن اسماعيل بن مسلم العبدي فقال هو ضعيف الحديث مختلط قلت له هو احب اليك او عمرو بن عبيد؟

کوم يو درته محبوب دي.

فقال جميعاً ضعيفان. دواړه ضعيف دي.

واسماعيل هو ضعيف الحديث وقال النسائي اسماعيل بن مسلم يروي عن الزهري متروك الحديث وقال في موضع آخر ليس بثقة.

قال الحافظ في تهذيب التهذيب جلد ۱ صفحه ۳۳۲:

وقال ابن حبان كان فصيحاً وهو ضعيف يروي المناكير عن المشاهير ويقلب الاسانيد.

وقال الحربي كان يفقق وفي حديثه شيء. وقال الحاكم عن ابي علي الحافظ ضعيف. وقال البزار ليس بالقوي. وقال ابواحمد الحاكم ليس بالقوي عندهم. وذكره العقيلي والدولابي والساجي وابن الجارود وغيرهم في الضعفاء.

زمونږ کار دا نه دي يقين وکړي دا مې درته بيان کړه دننه په قلب مې تياره راغي ځکه چې دا ما ته بنه کار نه ښکاريږي چې د يو حديث په سند کې د يو راوي د لاسه په هغه جرحه وشي اګر که دومره ائمه وو پرې جرحې کړې دي خو دا ما هغه د دوي جامه واغوسته چې دوي ځاى پر ځاى زمونږ صحيح احاديثو ته ونښلي او دغه شان کار ورسره کوي سره له دې نه دې ته ضعيف خو الباني هم ويلي دي او په اتفاق د محدثينو استدلالات د دوي ضعيف دي سوا د روايت د وائل بن حجر نه هغه اول چې ما پيش کړو هغه مونږ سره هم قوي دي او دوي سره هم قوي دي خو صرف هغې کې معارضه د مد بها صوته د خفض بها صوته کې اضطراب

Scanned by CamScanner

راغلې دي يا د استدلال نه ساقط دي جانبينو نه او يا دا چې دوي تاويل ددې حديث لري او زمونږ روايت نه ددې تاويل نه شي پيدا کولې دغه طريقه يې آسانه ده او ښه لاره ده.

باقي مسئله د ترجيح ده ددې ټولو رواياتو په کتلو سره او د حضرت علي او عمر فاروق رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا د هغوي په هغه وروستي شرحې سره چې هغوي شپه ورځ د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ سره جوخت ولاړ وه او ام الحصين په وروسته صف کې او حکايت په ضعيف حديث کې کوي د هغې نه دين جوړ شي يا د حضرت ابو هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فقاهت روايت په مقابل د عمر فاروق او حضرت علي او ابن مسعود کې څومره مثابت ولري نو دغه شان خپله هم علماء يې او طالبان يې ددې رواتو خپل يو انداز او جاج تاسو هم اخيستې شي چې روات ددوي څوک دي او روات زمونږ څوک دي او د امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ سره په دې صحابه وو کې فتوى د جامعي دي په دې کار کې.

نو مسئله صرف د ترجيح پاتې کيږي جانبين دلائل لري جانبين په حق باندې دي هغه جانب کې مذهبين موجود دي ګمراه ورته مه وايي پاتې شو کوم چې دلته اهل حديث دي نو اهل حديثو سره زمونږ نزاع دغه نه ده چې تاسو آمين بالجهر ولې ويلي دي او مه دې ته شورش ورکوي په دې اهل حديث خپله ګندګي پټوي دوي به زور ورکوي خو تاسو به زور نه ورکوي تاسو ددې په ځاى باندې بنيادي مسائل ددوي راښېنګوي.

حکايت :

زمونږ يو طالب په بشام کې په رفع اليدين له اهل حديثو سره مناظره ټاکلې وه د اتوار يکشنبې ورځ يې ټاکلې وه خو دومره دواړه جانبه ناپوهه وه چې د يکشنبې ورځ يې ټاکلې وه خو نه يې په کې وخت معلوم کړې وه چې څو بجې غرما يا ماسپښين او نه يې په کې ځاى ښودلې وه چې مناظره به په کوم ځاى کې او په څو بجو کيږي ليکل يې هم کړي وه خبره خلاصه وه خو دا يې نه وه ليکلې چې جانبين به کوم ځاى ته سره راغونديږي داسې يو نيمګړي کار يې کړې وه ما پسې هغه زمونږ طالب راغې ما ورته وويل څه دې کړي.

وايي دغسې مناظره مې جوړه کړې ده ما هغه ته هم وويل چې ګوره تا ما سره کورس مناظره کړې ده او تا ته بار بار ما ويلي دي چې يو سړي کې دومره غټ ګوړ شته دي ته د ستنې سوري ته ولې ګوته نيسې دا خو ناپوهي ستا ده په وهابيانو کې غټې غټې سوري دي

Scanned by CamScanner

مرداري عقيدې يې دي هغه ولې نه راتينګوي چې تا رفع اليدين راتينګ کړې دي دا داسې غټه ګمراهي ده چې ته په دې مناظرې کوي دا محدثين پرې تير شوې آئمه پرې تير شوې ذوق زما دا نه دي چې په دې مناظره وشي او په دې دې احد الجانب آخر ته ګمراه ووايي دا خو ما ته ډيره بې انصافي ښکاري وايي ما خو اوس ټاکلي ده او ما ته يې چيلنج راکړې وه.

ما ورته وويل نو کوم ځای دې ټاکلي دي څوک دې مناظرين وايي شيخ امين په کې مناظر دي او ابويزيد عبد القاهر په کې معاون دي ما ورته وويل چې تا ورسره څوک مناظرين ليکلي دي وايي ما مولوي عبد الحليم مناظر ټاکلې دي ما ته يې وويل وايي ته مې ورسره معاون ټاکلي يې ما ورته وويل ليکل مو سره کړې خلاص دې وايي خلاص دي ما ورته وويل چې ليکل خلاص دي نو کوم ځای کې به مناظره کيږي.

وايي دا ځای خو مونږ نه دي ليکلي ما ورته وويل چې دا سړي خو به درته معلوم وي چې د چا سره دي چې مناظره ټاکلي وايي دا خو په چوک يادګار کې غټ د کان لري معلوم دي راته وهابي دي او زمونږ رشته دار هم دي مړي ژوندي ته چې راشي چيلنجونه د مناظرې راکوي.

ما ورته وويل صحيح ده زه هم هغه وخت سره ګرم وم عمر مې کم وه ما ورته وويل راځه چې ځو رشکه کې د دې وهابي دکان ته ورغلو ورسره کيناستلو.ما ورته وويل چې تا زمونږ دې ملګري ته د مناظرې چلينجونه ورکړې دي وايي نه مولانا صاحب ما خو نه دي ورکړې ده چيلنج راکړې دي ما ورته وويل يا تا چيلنج ورکړې يا ده درکړې تاسو په څه خپلو کې سره نښتي يې وايي په رفع اليدين باندې دې.

طالب ما ته وويل چې دوي وايي چې رفع اليدين څوک نه کوي مونځ يې نه کيږي ما ورته وويل ګوره دا خبره دوي نه کوي وايي نه کوي يې ما هغه ته وويل ربښتيا تاسې دا خبره کوي چې څوک رفع اليدين نه کوي کوي د هغه مونځ نه کيږي وايي نه جي دا خبره ما نه ده کړې رفع اليدين نه کول هم سنت دي خو کول يې هم سنت دي نو ما دې خپل طالب ته وکتل چې تا ته خو ما هلته ويلي چې دوي دا خبره د مناظرې ميدان کې بيا نه کوي چې رفع اليدين نه کول بې ديني ده يا يې مونځ نه کيږي دا نه وايي هغه وخت کې بيا تا خو دا ليکل ترې نه دي اخيستي.

Scanned by CamScanner

ما هغه وهابي ته وويل چې تاسو مناظره تاكلي ده وايي هاو ما ورته وويل چې كله وايي د اتوار يكشنبې په ورځ باندې ما ورته وويل سحر كه مازيګر وايي دا وخت خو مونږ نه دي معلوم كړې ما ورته وويل چې كوم ځاى كې به مناظره كوي وايي ځاى مو هم نه دي معلوم كړې.

ما ورته وويل ناآشنا مناظره ده په كوم ځاى كې به يې كوي بيا مې هغه ته وويل چې رفع اليدين نه كول څه دي وايي سنت دي ما ورته وويل ستا په نزد يې كول څه دي وايي سنت دي نو ما ورته وويل نه كول هم سنت شول او كول هم سنت شول ته خو په دې قائل يې كنه وايي هاو ما ورته وويل چې څوک يې نه كوي ته خو ورته ګمراه نه شي ويلې وايي نه چې څوک يې نه كوي ګمراه خو نه دي ما ورته وويل چې ستا او دده په مينځ كې خو ډيره معمولي نزاع راغله په نه كولو د سنت ته هم قائل يې او دې هم قائل دي كول سنت دي او كه نه دي په دې كې اختلاف راغې ته به كولو ته سنت وايي او دې به كولو ته سنت نه وايي دا يوه نزاع راغله خو احد الجانب آخر ته ګمراه نه وايي.

ما ورته وويل چې ستا او دده په مينځ كې خو نورې هم ډيرې غټې مسئلې شته دي كنه وايي څه شي ما ورته وويل چې ستا استاذان څه وايي چې تقليد څه شي دي وايي شرک دي سم تيز پرې راغې او دده استاذان وايي چې تقليد واجب دي اوس كه دا شرک وي او ده ورته واجب ويلې وي ما ورته وويل دا مسلمان دي وايي نه او ما ورته وويل كه دا واجب ثابت شول او تا ورته شرک ويلې وي نو ته مسلمان يې وايي نه.

ما ورته وويل په دې ولې مناظره نه كوي وايي دا خو سمه خبره ده په تقليد به مناظره وكړو ما ورته وويل راوړه كاپي، كاپي يې راوړه موضوع مې ورته بدله كړه د تقليد موضوع مې ورته وليكله او خپل نوم مې هم ورته وليكلو هر څه شرائط مې ورته وليكل لاندې مې ورته وليكل دوخت او د ځاى تعين ستاسو خوښه ده كه دې وويل چې د شيخ آمين مدرسې ته راشي مونږ به هلته درشو او وخت چې كله تاسو برابر شوې كه بيګا ته تيار يې او كه صبا ته تيار يې چې كله هم تيار يې مونږ تيار يو.

سړي لاړ وايي دا خو تاسو ليكل راكړه او زه به هلته مشوره وكړمه صبا ته به بيا ليكل دركړم صبا مې پسې طالبان وليږل هغه كس نو چې شيخ آمين ورغلي بنه يې دباو كړې دي

Scanned by CamScanner

چې دا تا ته چا ویلي چې ته دې مسائلو باندې خلکو سره مناظرې وتاکه په رفع الیدین خو دوي ډیر نیغ نیغ کیږي تقلید باندې بیا چیره مناظرې ته راځي هغه طالبانو ته یې ویلي وه چې شیخ امین صاحب باجوړ ته تللي دي په دعوت باندې تاسو به یو دوه ورځې ضبر وکړي هغه طالبانو ته ما وویل اوس به یې پریږدي نه داد تینګي نه دي اوس بیا پسې لاړ شي چې لاړ وایي شیخ آمین صاحب خو ویلي ابویزید عبد القاهر سره تاسو دا مناظره جوړه کړې وه هغه سره یې وکړي او زه اوس دې ته تیار نه یم.

نو طالبانو له ما سره مشوره نه وه کړي او په خپل سر خوشي شوي دي غلام الله رحمتي سره هغه مدرس وه قاضي کلي کې هلته پسې ورغلي دي هغه ته ناست دي خط یې ورته مخکې ایښي دي چې دا فلاني کس پیژني هغه بله ورځ مسئله جوړه شوې په رفع الیدین کې د هغه مناظرې وخت نه وه تاکل شوې مسئله تقلید ته بیرته راغله او شیخ آمین وایي چې ابویزید عبد القاهر پسې لاړ شي.

هغه ورته نصیحتونه شروع کړي وه ورته یې ویلي چې زه بیګا شیخ آمین غوښتي وه چې داسې چیلنج راغلي ده او وایي ما ته یې ویلي چې دا مناظره ته وکړه وایي ما ورته ویلي چې عبد الحلیم مولانا سره به زه مناظره وکړمه او غلام حضرت مولوي سره به ته مناظره وکړي دا خبره خو مونږ بیګا خلاصه کړې ده دا خط کې د شیخ آمین سره د مولوي غلام حضرت نوم دي چې مناظره به دوي دواړه کوي.

او بیا یې وایي مونږ ته نصیحت شروع کړو چې طالبان یې دا کارونه پریږدي په دې طالبانو کې چې ما ور رلیږلي وه یو ورته راشروع شوې وه وایي مولوي صاحب ستاسو په دې حال ژړا راشي چې په خولو څه فتوی لږوي او په منبرونو څه وایي او چې بیا وخت راشي ځان وباسي او حاضریږي نه یو هفته کیږي مونږ مو سترې کړي یو کله دوکانونو ته منډې وهو کله مدرسو ته راځو بس هغه ته یې ویلي وه چې شریت وڅکي دا مناظره زه نه شم کولې شیخ آمین پسې لاړ شي.

چې بیرته راغلل ما ورته وویل بد مو کړي چې ابویزید پسې تللي یاستې ستاسو هغه سره څه کار وه مسئله دوکاندار جوړه کړې ده دوکاندار راتینګ کړي چې شیخ آمین راولي او که بل کوم وهابي راولي دوکاندار راتینګ کړي بل چا سره مو څه کار دي ځې بیا لاړ شي

Scanned by CamScanner

پسې دوکاندار ته مې بیا ولیږل چې ورغلي وه هغه ورته ویلي وه چې زه خو اوس مناظرې ته تیار نه یم ما ته لږ وخت راکړي بیا راشي.

څه وخت وروسته مې بیا طالبان وروليږل هغه بیا وخت غوښتې وه دا سلسله همداسې شروع څلور پنځه ځل مې طالبان وروليږل نو دهغه دوکاندار غېه ړیره ده دا لمن او جولي يې ورته نیولې وه چې د خدای لحاظ وکړي ما پرېږدي وايي چې مناظره نه کوي نو په زور خو نه کیږي زه څه وکړم شیخ آمین درسره مناظره نه کوي طالبان چې ما ته راغلل وايي داسې خبره کوي ما ورته وویل چې اوس به يې نه پرېږدي ما ورته وویل چې دا خو ستا کلیوال دي صبا بیا چیلنج درکوي هغه ته به ورشي چې دې خبرو نه به توبه وباسي بیا طالبان ورغلي وه ورته یې ویلي وه چې تا تقلید ته شرک ویلي وه او د امام صاحب په حق کې دې بې آدبي کړې وه او دې خبرو نه به توبه اوباسي هغه وايي توبه نه ویستله دې کې وايي شور جوړ شو دا نور دوکانداران هم راغونډ شول وي ویل چې څه خبره ده مونږ وايي ورته وویل چې داد امام صاحب په حق کې بې آدبي کړي هغه دوکانداران وايي ټول احناف وه او پرې راغونډ شول وايي سرې چې کله توبه وویستله نو بیا يې وايي خوشي کړو.

نو مقصد مې دادی چې زه نه وایم چې دې څلورو مسئلو کې مونږ ادله نه لرو یا مونږ مناظره چا سره نه شو کولې دا مطلب مې نه دي خو زه انتهائي د ائمه وو او د محدثینو د بې آدبي نه یریږمه که دې مسئله باندې تاسو مناظرې وتاکي ضد کې راځي په ضد کې چې راځئ هغه جانب ادله لري اهل حق دي محدثین دي فقهاء دي خپل مذهب به ثابتوي د نورو ائمه وو بې ادبئ به درنه وشي ایمان کې به دې فرق راشي نو دوي خو ګستاخان دي بې آدبه دي په هیڅ هم بند نه دي تاسو خو داسې مه کوي کنه.

پاتې شو هغه مسائل چې ما درته مخکې زیر بحث کړې دي هغلته الحمد لله اربعة ائمه مونږ سره دي محدثین مونږ سره دي د امت اسلاف مونږ سره دي دوي سره هیڅ شي نشته دي په لا نسلم ناست دي چې بس نه منمه او نه دې ثابت هغه راتینګ کړي زیر بحث يې کړي دا مسئلې زیر بحث مه ګرځوي.

دا چند جرحې مې کړي دي د نقل سره الله دې ما ته عفوه وکړي په دې کې زما خپله يوه خبره هم نشته دي چې چا کړي ما را اخیستي دي خو لکه زما زړه پرې خفه کیږي چې باید

Scanned by CamScanner

حديث ته محمل و لټول شي زمونږ امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ و ګوري په آحاديثو جرحې نه کوي بلکې حديث ته محمل لټوي بنائسته محمل ورته پيدا کړي څو مره روايات د رفعې د آمين بالجهر چې راغلي دي هغې نه امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ تاويل د تعليم کوي چې داد نبي عَلَيْهِ السَّلَام دائمي استمراري عمل نه وه بلکې دا يې تعليماً کړې چې هغه خلک پوه شي چې په دې سکته کې څه کول په کار دي پاتې شو دا چې حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حضرت علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حضرت عبد الله ابن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ترې نقل کوي چې ما کوم روايات پيش کړل او کوم هغه حديث د وائل بن حجر چې د شعبه روايت دي دا يې عمل اکثري دي مجتهد خو د حديثونو مينځ کې دومره حق به هم نه لري چې يو محمل پيدا کړي يو تاويل پيدا کړي د حديثو يو صحيح معنى را اوباسي دا حق خو هغوي لري چې دا و وايي کنه نو داد احاديثو مقابله نه ده.

مسئله د آمين بالجهر خلاصه شوه

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

Scanned by CamScanner